

УДК 342.95

А.П. ПОПОВ, Донецький юридичний інститут МВС України

ВИДИ ТА МЕХАНІЗМ СКОЄННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ВІДТВОРЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ

Ключові слова: авторські та суміжні права, захист авторських та суміжних прав, виявлення та протидія порушенню авторських та суміжних прав, правове регулювання інтелектуальної власності

Інтелектуальна діяльність відіграє на даному етапі розвитку суспільства вирішальну роль. Тому першочерговим завданням держави є гарантування високого рівня захисту прав інтелектуальної власності та розробка дієвих правових механізмів вдосконалення адміністративно-правової охорони.

Питанням адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності приділяли увагу вітчизняні вчені В.В. Галуцько, В.С. Дроб'яко, Р.В. Дроб'яко, О.М. Мельник, Р.Б. Шишка та інші, але поряд із цим як в теорії адміністративного права, так і в практиці державотворення залишаються неврегульовані та потребують додаткового аналізу значні положення цієї проблеми. Звідси, основна мета даної роботи полягає у створенні науково-теоретичної моделі запобігання скоєнню адміністративних правопорушень у сфері відтворення та розповсюдження аудіовізуальних творів в Україні.

Для досягнення визначеної мети вирішено певні завдання:

- проаналізовано наявні наукові праці та стан чинного законодавства в контексті досліджуваної тематики;

- розроблено відповідні пропозиції з удосконалення нормативно-правових актів Укра-

їни, які стосуються боротьби з правопорушеннями що вчиняються у сфері відтворення та розповсюдження аудіовізуальних творів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення і висновки статті розширюють простір в юридичній науці для подальшого теоретичного дослідження проблеми захисту правоохоронними органами України інтелектуальних прав громадян.

Функція охорони права власності суб'єктів інтелектуальної власності базується на нормах Конституції України, відповідно до ст.41 якої «кожен має право володіти, користуватись та розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності» [1]. «Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності» [2, 3].

Серед джерел публічного права, в КУпАП та КК України широко висвітлені засоби юридичної відповідальності за порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності. Зокрема, у КУпАП визнано суспільно шкідливими та встановлено адміністративну відповідальність за такі проступки: ст.51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» та ст.164-9 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» [4].

Як бачимо, теоретично майже повністю захищена законом сфера діяльності щодо створення і розповсюдження аудіовізуальних творів та право власності на них. Однак не дивлячись на достатньо суттєву законодавчу підтримку, до теперішнього часу, правопорушення в окресленій сфері залишаються досить значними, а прояви порушень як дрібних, так і у великих обсягах можна зустріти практично в кожному торговельному павільйоні або спеціалізованому магазині.

Правопорушення у сфері розповсюдження аудіовізуальних творів залишається досить вагомим показником серед всіх виявлених адміністративних правопорушень. На наш

погляд, для більш детального дослідження проблематики викриття вказаних порушень, насамперед, необхідно зупинитися на юридичному визначенні тих самих порушень встановленого порядку обігу об'єктів інтелектуальної власності та аудіовізуальних творів.

Законодавцем згідно з чинним Кодексом про адміністративні правопорушення встановлені види адміністративних правопорушень авторських та суміжних прав, які безпосередньо передбачають адміністративну відповідальність саме за умисні діяння у сфері авторського та суміжного права щодо розповсюдження аудіовізуальних творів.

Так, вище згадувана ст.51-2 КУпАП передбачає покарання – накладання штрафу від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за незаконне «використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом».

А ст.164-9 регламентує покарання за незаконне «розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковано контрольними марками або марковано контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок» [4].

На підставі наведених положень статей адміністративного законодавства та аналізу стану правопорушень доходимо висновку, що всі порушення у сфері обігу аудіовізуальних творів мають схожі елементи. Всі вищезазначені види правопорушень мають широкий

«попит» використання правопорушниками, але найбільш поширеним є незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів. Відбувається так тому, що, по-перше, це найбільш доступне у скоєнні порушення через легкість збуту, а, по-друге, особи які вчиняють дане порушення інколи навіть не уявляють, що вчинене ними діяння підпадає під дію адміністративного закону.

Означені правопорушення вчиняються, у більшості випадків, тільки з метою отримання правопорушниками доходів від своєї діяльності. В Україні не здійснюється аналіз мотивів скоєння правопорушень у сфері обігу аудіовізуальних творів, та запровадження відшкодування для правопорушника майнової або немайнової шкоди особі правовласника твору або державі взагалі. Дані міри позитивно вплинули би на захист інтелектуальної власності та суттєво б знизили рівень скоєння даного виду правопорушень.

Правопорушник, перш за все, ставить за мету отримання об'єкту авторського або суміжного права – аудіовізуального твору на будь-якому інформаційному носії, мова йде не тільки про розповсюдження аудіовізуальних творів на матеріальному носії, а також про розповсюдження творів через мережу Інтернет та локальні комп'ютерні мережі.

Відносно використання терміну «матеріальний носій» треба уточнити, що останнім може бути магнітна смужка або дискета (відеокасети для відеомагнітофону, відеокамери, комп'ютерна дискета будь-якого формату для персональних комп'ютерів), диски для лазерних систем зчитування будь-яких форматів. Останні через стрімкий розвиток інформаційних та комп'ютерних технологій займають лідируючі позиції.

Однак треба вказати, що саме магнітні носії – відеокасети, у 90-ті роки минулого століття зіграли неоднозначну роль. Поява відеокасет та відеомагнітофонів сприймалася як прояв свободи та ринкової економіки, і в той же час саме їх поява заклала відчуття всюдозволеності та вільного доступу до об'єктів ав-

торських та суміжних прав, коли навіть законслухняні громадяни купуючи відеокасету не підозрювали, що фактично вчиняють правопорушення, та завершують ланцюг дій щодо порушення прав правовласників на аудіовізуальний твір. У свою чергу, й самі розповсюджувачі контрафактної продукції, можна передбачати й таке, не мали гадки, що власними діями порушують чинне законодавство.

На сьогодні, правопорушнику не треба вирішувати питання щодо вибору виду носія аудіовізуального твору, абсолютна більшість об'єктів з контрафактними аудіовізуальними творами знаходиться на компакт-дисках для лазерних систем зчитування – це найбільш доступні за ціною та способом використання об'єкти відтворення аудіовізуальних творів.

Під час придбання контрафактної продукції порушнику достатньо тільки визначитися з асортиментом творів, які будуть зберігатися на куплених компакт-дисках. Зараз, як правило, всі «дрібні» порушники (з обсягом на реалізації контрафактної продукції не достатньої для порушення кримінальної справи) отримують контрафактну продукцію від оптових продавців, які реалізують товар тільки оптом й через надійних посередників. При даній схемі маржа від продажу товару, тобто різниця між закупкою та ціною реалізації, становить 250–300 %.

Продавець контрафактної продукції відкриває декілька «точок», які, як правило, розташовуються в модних місцях з великою кількістю перехожих, і близько одна від одної. Наймані реалізатори мають при собі невелику кількість дисків (основна частина зберігається недалеко на складі). У випадку перевірки кожен з реалізаторів несе відповідальність сам за себе (адміністративний протокол, штраф, конфіскація незначної кількості контрафактної продукції). А основні діючі особи – організатор і керівник залишаються поза увагою правоохоронців і без покарання. Головний злочинець уникає порушення кримінальної справи (з перспективою не обмеження волі та конфіскації особистого майна). Використо-

вують дані схеми для збагачення та укриття основної кількості продукції в разі виникнення несприятливої ситуації.

Існує декілька джерел походження контрафактної продукції (для правопорушників з різним рівнем платоспроможності), це: перший вид, найбільш типовий легкий у виконанні – придбання контрафактного товару у крупного оптового посередника, (як правило, на території спеціалізованих ринків і складських приміщень), з метою подальшого розповсюдження – реалізації через мілкий опт та роздріб.

Механізм розкриття правопорушення щодо розповсюдження аудіовізуальних творів за описаною схемою досить простий у виконанні, до речі, не потребує значних державних ресурсів для виявлення.

Другий вид джерела походження контрафактної продукції – це власне виробництво контрафактних аудіовізуальних творів, шляхом запису безпосередньо правопорушником аудіовізуальних творів на компакт-диски за допомогою персональних комп'ютерів з декількома приводами. У даному випадку правопорушник купує ліцензійний або контрафактний диск чи взагалі скачує аудіовізуальну продукцію з інформаційних комп'ютерних мереж. Отриманий зразок продукту в подальшому за допомогою технічних пристроїв копіює на пусті компакт-диски, як правило, формату DVD. У цьому випадку правопорушник з початку витрачає власні кошти на спеціалізовану копіювальну техніку, а в подальшому тільки на отримання зразків продукції та пусті компакт-диски. Слід також урахувати те, що даним способом виготовлення можуть користуватися й крупні торговці незаконної продукції, тільки з урахуванням того, що вони окремо купують або виробляють пакувальний та поліграфічний матеріал, а в подальшому розповсюджують виготовлені контрафактні диски на загальних умовах через роздрібну мережу.

Третій спосіб походження контрафактної продукції – найбільш складний, при якому

правопорушник замовляє вже готову продукцію на великих заводах-виробниках як на території України, так й за її межами. У даному випадку порушник або за допомогою мережі Інтернет, або через посередників замовляє значні оптові кількості вже частково готової до реалізації продукції, згідно з наявним асортиментом. У даному випадку замовлена контрафактна продукція пересилається за допомогою комерційних вантажних перевезень.

Цей вид протизаконної діяльності супроводжується досить значними капіталовкладеннями та кількостями контрафактної продукції, що призводить до кримінальних наслідків, тобто така діяльність та відповідальність підпадає під дію Кримінального кодексу України, а саме ст.203-1 та ст.176 КК України [6].

Отже отримавши незаконний товар, правопорушник, або сам, або за допомогою найманих працівників, безпосередньо приступає до реалізації, тобто розповсюдження контрафактних аудіовізуальних творів шляхом платної або безплатної передачі третім особам.

Інший вид правопорушення, це склад порушення, що передбачено ст.51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності». Основними механізмами скоєння цього виду правопорушення є фактичне розповсюдження, а саме в обов'язковому порядку публічне, як в комерційних цілях, так і без таких (показ, опублікування, прослуховування) будь-яких аудіовізуальних творів, суб'єктом правопорушення, без передбачених на те ліцензійних договорів між правовласником та розповсюдженцем.

Тобто, отримавши з будь-якого джерела носій інформації з контрафактною, або ліцензійною продукцією, правопорушник умисно використовує ці аудіовізуальні твори не на власні потреби, а для публічного розповсюдження з метою отримання за це грошової винагороди. Діюче законодавство передбачає в обов'язковому порядку виплату правовласникам мінімальних ставок винагород (роялті) за використання об'єктів авторського та су-

міжних прав, що регулюється Постановами Кабінету Міністрів України № 71 і № 72 від 18.01.2003 р. [7, 8].

Окремий вид порушення інтелектуальної власності та порядку розповсюдження аудіовізуальних творів, й отримання контрафактної аудіовізуальної продукції – міжнародна мережа Інтернет і локальні комп'ютерні мережі. Цей вид розповсюдження контрафактної продукції, якому безпосередньо властиво порушення інтелектуальної власності, отримав значний розвиток в останні 3–4 роки з поширенням сфери надання послуг операторами Інтернет зв'язку, як через кабельні мережі так і через бездротовий доступ за допомогою різноманітних модемів та зв'язку системи Wi-Fi.

У даному випадку правопорушник – це особа, яка виконує скачування аудіовізуального твору з метою його подальшого використання в комерційних цілях, здійснює безпосереднє підключення до комп'ютерної мережі, в серверах якої зберігається різноманітна аудіовізуальна продукція.

Однак, незважаючи на значні проблеми щодо виявлення особи правопорушника при використанні Інтернет або локальної мережі, проводиться значна робота з підпорядкування раніше нерегульованого трафіку аудіовізуальних творів. У 2009 р. фізичними та юридичними особами створено недержавну комерційну установу «NEVOD» (Нова Європейська VIDEO-ON-DEMAND платформа), що володіє правами розповсюдження ліцензійного контенту, база якого складає приблизно 100 аудіовізуальних творів, зашифрованих за допомогою DRM-кодування. На теперішній час «NEVOD» зареєстровано в якості суб'єкта кінематографії – внесено до реєстру виробників, розповсюдженців та демонстраторів творів в мережі Інтернет. З більшістю власників авторських та суміжних прав «NEVOD» уклала договори на розповсюдження фільмів.

Створення даної недержавної установи є логічним проявом сучасної внутрішньодер-

жавної тенденції, підґрунтям якої є прагнення України до вступу в Європейську спільноту. Справа полягає в тому, що Європейський Союз серед іншого вимагає від держави Україна істотних кроків на шляху незаконного розповсюдження аудіовізуальних творів (гарантування авторських прав).

Інші статті Кодексу України про адміністративні правопорушення хоча й не мають прямого відношення до захисту авторського права, але встановлюють санкції за порушення в пов'язаних із ним галузях. Наприклад, у ст.164-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення говориться про відповідальність за демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Крім названої статті адміністративного законодавства передбачається також відповідальність за порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів (ст.164-7) та недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу (ст.164-8).

На прикладі вище викладеного бачимо, що національне законодавство з питань захисту авторських та суміжних прав вже є досить сформованим, а відповідно до адміністративного законодавства склади правопорушень передбачають відповідальність за всі відомі порушення авторського та суміжних прав.

До сьогодні цій галузі правозахисної діяльності в державних правоохоронних органах приділяється мало уваги. Багато керівників правоохоронних органів на місцях як в системі ОВС, та й в ДПС, СБУ вважають цю діяльність не достатньо важливою, не стимулюють та не підтримують діяльність співробітників щодо виявлення та всебічного провадження з даного напрямку.

Зараз процес виявлення та провадження у справі про незаконне розповсюдження аудіовізуальних творів зводиться тільки до документування факту дрібного розповсюдження

контрафактних компакт-дисків задля скорішого прийняття рішення за цим фактом. При цьому перед працівниками ні яким чином не стоїть завдання якісного виявлення та подальшого провадження справи.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що дійсно державними та недержавними, суспільними заходами зроблено значний обсяг роботи щодо виявлення, кваліфікації та визначення видів правопорушень, що є значним кроком на шляху протидії порушенням у галузі авторських та суміжних прав. Однак ефективним заходом протидії таким правопорушенням має стати високий соціальний рівень життя громадян України і світової спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Мельник О. М. Суб'єкт права інтелектуальної власності та його цивільноправовий статус : монографія / О. М. Мельник. – Х. : Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 156 с.
3. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 р., № 8073-X // ВВР УРСР. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122.
5. Методичні рекомендації щодо документування правопорушень у сфері інтелектуальної власності / Скалозуб Л. П., Лебідь С. А. // Збірник методичних рекомендацій з викриття злочинів у сфері економіки. – 2009. – Ч. 2. – С. 189.
6. Кримінальний кодекс України : коментар / під ред. Ю. А. Карамзіна. Е. Л. Стрельцова. – Х. : Одисей, 2002. – 910 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань» : від 18.01.2003 р. № 71.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» : від 18.01.2003 р., № 72.

Попов А.П. Види та механізм скоєння адміністративних правопорушень у сфері відтворення та розповсюдження аудіовізуальних творів / А. П. Попов // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 568–573 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12paprat.pdf>

Розглянуто актуальні проблеми сучасної правової науки, а саме види та механізми скоєння правопорушень у сфері відтворення та розповсюдження аудіовізуальних творів. Запропоновано аналіз видів та механізмів скоєння правопорушень у зазначеній сфері. Внесено пропозиції доповнень до діючого українського законодавства у сфері захисту авторських та суміжних права.

Попов А.П. Виды и механизм совершения административных правонарушений в сфере воспроизведения и распространения аудиовизуальных произведений

Рассмотрены актуальные проблемы современной правовой науки, а именно виды и механизмы совершения правонарушений в сфере воспроизведения и распространения аудиовизуальных произведений. Предложен анализ видов и механизмов совершения правонарушений в указанной сфере. Внесены авторские предложения к действующему украинскому законодательству в сфере авторских и смежных прав.

Popov A.P. Types and Mechanism of the Commission of Administrative Offenses in the Area of Reproduction and Distribution of Audiovisual Works

Today's legal science is examined in the article, namely kinds and mechanisms of feausance of offences are in the sphere of recreation and distribution of A.V. works. Author systematization and analysis of kinds and mechanisms of feausance of offences is offered in the sphere of recreation and distribution of A.V. works. Author suggestions are borne to the current Ukrainian legislation in the sphere of author and contiguous rights.

Форум права